

Zsolt Péter

Civil Világ Magyarországon – Első adás

A Civil Rádióban elindított új sorozatunkban két az egész világon jelen lévő civil szervezetet hívtunk meg. Hozzájuk a felkészülést Jody Jensen Globalizáció és új kormányzás című könyve adta. A könyvből megtudtam, hogy globális civil szervezetekről a szociológiai szakirodalom csak a 90-es évektől beszél. Vagy másképp: csak ekkor került a kutatás homlokterébe, mert hogy országokon átívelő civilek már régóta vannak. Ilyen volt éppenséggel a rádióba hívott két beszélgetőtárs is, a Rotary korábban volt, és a Lions jelenlegi kormányzója.

A „kormányzó” kifejezés lehet a titkosságból kinövő sejtelmes férfitársaságok címkorsága, de tény, mára ezeknél a szervezeteknél hagyomány, viszont az amerikai törvények a 70-es években meg is tiltották, hogy férfitársaságok maradjanak. „Vagy beengeditek a nőket, vagy meg kell szűnjetek” – mondták. S a Lions hazai vezetője, lám egy hölgy. Amint a mélyére ásunk azonban a rendszernek kiderül, hogy kormányzónak lenni messze nem „nagyurat” jelent. Mindössze egy évre szól a mandátum is, az önimádat kibontakozásához ennél azért több időre volna szükség.

Ami pedig a globalitást illeti, hát nagyon is jellemző rájuk a hazai posványból való kitekintés. A vezetőknek kell is találkozniuk, utazniuk, összejönniük, tréningezik őket, és világot látnak. Jody Jensen könyvéből viszont megtudhatjuk, hogy ők inkább a transznacionális szervezetek kategóriájába tartoznak, mert a globális civilek egy ideológiát képviselnek, és küzdenek azért, ha kell kormányzatokkal, piaci szereplőkkel (leginkább globális cégekkel). A transznacionálisak kevésbé harcosak, csak teszik a dolgukat, és jótékonykodásukkal akarnak példát mutatni.

Ami azonban a gazdaságot illeti, véleményem szerint a globális civilek taposták ki az utat a transznacionális civilek számára is. Mert arra a kérdésemre, hogy változott-e valami az utóbbi évtizedekben azt a választ kaptam, hogy nagyon is. Egyfelől már nem szükséges a nyelvtudás a csatlakozáshoz – azaz globalizálódnak ezek a globalizáltak -, másfelől pedig már nem nekik kell a vállalatokhoz menni mikor pénzt gyűjtenek, hanem gyakran azok keresik meg őket. Ez alighanem a CSR-nek köszönhető, de a CSR pedig a globális civilek harcának tudható be. Jody Jensen könyve is azt állítja - s ez is nagyon idevág -, hogy a globális vállalatokkal, azaz a Kalmárokkal szemben a Herceg (azaz a kormányzat) nem elég erős. Kell a Polgár, és persze a Varázsló. (Ez utóbbi volna a média.)

Civil társadalom

Arató András szerint a modern civil társadalom a gazdaság és az állam közötti társadalmi interakció szférája, a nyilvánosságból és különböző szabad társulásokból tevődik össze. Politikai szerepe nem a hatalom megszerzése, hanem befolyásolása, kontrollja. Központi szereplője a közpolgár, a „citoyen”, aki nem alattvaló, hanem „civil kurázsival” bíró személy.

Nonprofit szektor

Meghatározására három alapvető kritériumot emleget a szakirodalom: a profitelosztás tilalma, a nem kormányzati jelleg és az intézményesültség jogi személylé válási fokozata. Kiegészítő elemei még az önkéntesség, a közjó szolgálata, valamint a pártpolitikai és egyházi-hitéleti tevékenység kizárása (Kuti Éva: Hívjuk talán nonprofitnak).

Globális civilek

90-es évek óta terjedő megjelölés azokra a szervezetekre, melyek központtal rendelkeznek, és a világ minden pontján jótékonykodásuk mellett értékeiket is terjesztik, azokért hajlamosak összeütközésbe kerülni multinacionális vállalatokkal és szerintük alacsonyabb demokráciaszinttel működő kormányzatokkal. De lehet találni példát rájuk az egészségügy területén is (pl. Greenpeace, Orvosok Határok Nélkül, Transparency stb.).

Transznacionális

Olyan országokon átívelő hálózatos szerveződések, melyek a politikától távol tartják magukat, nem foglalkoznak, teljes mértékben alkalmazkodnak, de legalábbis nyílt konfliktus fel nem vállalnak a helyi berendezkedésekkel. Azért kerülnek minden konfliktust, hogy tevékenységüket, küldetésüket a lehető legnagyobb hatékonysággal végezhessék (pl. Vöröskereszt).

Itt van tehát ez a két szervezet, amely alig különbözik egymástól, s ha mégis akkor az is elenyésző. A Rotary inkább baráti társaságként definiálta magát, a Lions inkább jótékonyági szervezetként. Valójában hasonlóképp működnek, és hasonlóan jótékonykodnak, és hasonlóan viselkedik hozzájuk a világon még több ezer szerveződés.

Miért is fontos egy transznacionális civil társasággal indítani a Civil Világról való ismeretszerzést? – Azt gondolom azért, mert ma Magyarországon a civilségről sokaknak az jut eszébe, hogy azok vagy külföldi hálózat tagjai, és akkor kormányellenesek, vagy pedig hazai köldökszinóron lógnak, és akkor kormánypártiak. Mostanában meg a kritizálók utcai csőcseléknek tekintik őket, vagy ahogy önmagukat aposztrofálják, ők a nép.

A Rotarynak és a Lionsnak ráadásul nagyon úgy tűnt, egészen más számít kihívásnak. Amitől szabadulni akarnak az nem a politikai besorolás, mert az a hangzavar el se ér hozzájuk. Sehol sem fogadnak el állami pénzeket, büszke kívülállók és sérthetetlenek. Ellenben nem szívesen

tekintenek magukra sem úgy, mint valami tikos társaságra, sem pedig úgy, mint valami elit klubra.

Pedig ahogy beszélgetőtársam Péterfi Ferenc megfogalmazta, elég aberált az a társadalom, amelyik a jómódúakkal szemben pusztán azért, mert jómódúak ellenséges érzületet táplál. Nos, erről a problémáról nem a Rotary meg a Lions és a hozzájuk hasonló gazdaságilag is érvényesülni próbáló és tudó Polgárok tehetnek, sem pedig a transznacionális létük. Ennek oka kizárólag a hazai elittelenség, az elitekről szóló csak és kizárólagos negatív hírek.

Mintha nem volnának nálunk becsületes, tehetséges és tehetős vállalkozók. Pedig vannak, csak éppenséggel elég sok időnek el kell telnie ahhoz, hogy divatba kerülhessenek. Írtam erről a lehetséges folyamatról a rendszerváltáskor, és playboypolgároknak neveztem őket, playboy polgárosodásnak pedig a folyamatot magát. Aztán nem lett belőle semmi, 2010 után pedig a nyilvánosság már semmit sem lát belőlük.

Egy rádióbeszélgetés persze kevés ahhoz, hogy divatba hozhassa őket, de arra talán elég, hogy megmutassa léteznek, s egy olyan sorozat, mely áttekinti a nonprofit szektort elégséges kell legyen ahhoz, hogy beszűkült civil-tudásunk kitáguljon.

A sorozat későbbi adásai kapcsán a beszélgetések után születő gondolataimról pedig - ahogy itt is tettem -, a Méltányosság Politikaelemző Központ nevében szeretnék számot adni.